Stevan Lilić • Svetislava Bulajić

ALKOTMÁNY ÉS ÁLLAMPOLGÁRI JOGOK

a gimnáziumok IV. osztálya, illetve a szakközépiskolák III. és IV. osztálya számára

www.zavod.co.rs

8 600262 007865

K.B. 41935

Dr. Stevan Lilić–Svetislava Bulajić mgr.

ALKOTMÁNY ÉS ÁLLAMPOLGÁRI JOGOK

A GIMNÁZIUMOK IV. OSZTÁLYA, ILLETVE A SZAKKÖZÉPISKOLÁK III. ÉS IV. OSZTÁLYA SZÁMÁRA

ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ
БЕОГРАД

Recenzensek:
Dr. BORIVOJE ŠUNDERIĆ, a Belgrádi Egyetem Jogtudományi Karának rendes tanára
MILAN GAČANOVIĆ, a belgrádi Első Belgrádi Gimnázium tanára
ANITA MALEŠEVIĆ, a zimonyi Dimitrije Davidović Jogi és Bürotechnikai Iskola tanára

Fordította:
HUBERT ÉVA

Szerkesztő:
DIMITRIJE DIMITRIJEVIĆ

A magyar nyelvű kiadás szerkesztője:
PASTYIK LÁSZLÓ mgr.

Felelős szerkesztő:
JASMINA MILANOVIĆ mgr.
MARIJA DUDAŠ

A kiadásért felel:
MILOLJUB ALBIJANIĆ igazgató és főszerkesztő

A Szerb Köztársaság oktatási és sportminisztere 2006. szeptember 10-én kelt 650-02-01052/2006-06 számú végzésével engedélyezte e tankönyv kiadását és a gimnáziumok IV., illetve a szakközépiskolák III. és IV. osztályában való használatát.

ISBN 978-86-17-15807-9

ELŐSZÓ

Az **Alkotmány és állampolgári jogok** című tankönyv segítséget nyújt a gimnáziumi és szakközépiskolai tanulóknak, hogy megértsék: milyen elméleti, történelmi és politikai alapok kellettek a modern alkotmányok, illetve az emberi és állampolgári jogok és szabadságjogok megjelenéséhez; mi a jog uralma és a demokrácia; milyen elveken alapul a mai államszervezet. Ugyanakkor megkísérli megvilágítani és a tanulók számára érthetőbbé tenni Szerbia alkotmányos rendjének sajátosságait, hogy a politikai élettel kapcsolatban bíráló hozzáállásra serkentse őket, és egyben tudatosítja: mi is része vagyunk az európai jogi hagyományoknak és civilizációnak. Az eredeti szövegen változtatnunk is kellett, mert mire a tankönyv megjelenhetett, a pozitív jog sok változáson ment át: a Szerb Köztársaság 2006-ban új alkotmányt és számos fontos rendszerbeli törvényt kapott.

Belgrád, 2008 márciusa

A szerzők

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ 5
I. RÉSZ 7
AZ ALKOTMÁNY ÉS AZ ALKOTMÁNYOSSÁG 7
AZ ALKOTMÁNY FOGALMA ÉS JELENTÉSE 9
Az alkotmány eredete 9
Az alkotmány fogalmának értelmezése 11
Az alkotmány fogalma anyagi értelemben – az alkotmány mint az állam legfontosabb politikai dokumentuma 13
Az alkotmány fogalma formális értelemben – az alkotmány mint az állam legfontosabb jogi dokumentuma 14
Szintetikus definíció – az alkotmány mint az állam legfontosabb politikai és jogi dokumentuma 15
AZ ALKOTMÁNYOK FELOSZTÁSA 17
A MODERN ALKOTMÁNY TULAJDONSÁGAI 19
A JOGREND ÉS A JOGÁLLAM FOGALMA ÉS ELVEI 24
A jogrend és a jogállam fogalma 24
A jogrend és a jogállam elvei 25
A hatalom megosztása 27
A bírói függetlenség 28
AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG HELYE ÉS SZEREPE AZ ALKOTMÁNY ÉS AZ ALKOTMÁNYOSSÁG VÉDELMÉBEN 32
II. RÉSZ 35
A NÉPSZUVERENITÁS ÉS A DEMOKRÁCIA 35
AZ ÁLLAMI SZUVERENITÁS ÉS A NÉPSZUVERENITÁS 37
Az állami szuverenitás fogalma 37
A népszuverenitás fogalma 37
A DEMOKRÁCIA FOGALMA ÉS SZAVATOLÁSA 40
A demokrácia fogalma és eredete 40
A polgári demokrácia 42
A demokratikus eljárás jelentősége – a többségi elv 43
A demokrácia korlátai 45
Nem demokratikus politikai rendszerek 47
A NÉPSZUVERENITÁS ÉS A DEMOKRÁCIA ÉRVÉNYESÜLÉSE 51
Közvetlen demokrácia 51
A képviseleti demokrácia 55
A (KÉPVISELETI) DEMOKRÁCIA JÖVŐJE 63
III. RÉSZ 67
EMBERI ÉS POLGÁRI SZABADSÁGJOGOK ÉS JOGOK 67
AZ EMBERI ÉS POLGÁRI JOGOK ÉS SZABADSÁGJOGOK EREDETE ÉS TÖRTÉNELMI FEJLŐDÉSE 69
Az ókor 69
A középkor 70
Az újkor 71
A nemzetközi közösség és az emberi jogok 75
AZ EMBERI ÉS POLGÁRI JOGOK ÉS SZABADSÁGJOGOK ALAPVETŐ JELLEMZŐI 77
Az emberi és polgári jogok és szabadságjogok felosztása 77

A jogok és szabadságjogok négy nemzedéke 78
Európai Emberi Jogi Egyezmény 81
Európai Emberi Jogi Bíróság 82
EMBERI ÉS KISEBBSÉGI JOGOK ÉS SZABADSÁGJOGOK SZERBIÁBAN 83
Személyi jogok és szabadságjogok 83
Politikai jogok és szabadságjogok 86
Szociális és gazdasági jogok 88
Az egészséges környezetre való jog 90
A nemzeti kisebbségiek jogai (kisebbségi jogok) 91
AZ EMBERI ÉS POLGÁRI JOGOK ÉS SZABADSÁGJOGOK ÉRVÉNYESÍTÉSE ÉS VÉDELME 93
Az emberi és polgári jogok és szabadságjogok érvényesítése 93
Az emberi és polgári jogok és szabadságjogok védelme 94
AZ EMBERI ÉS POLGÁRI JOGOK ÉS SZABADSÁGJOGOK KORLÁTOZÁSA 96
POLGÁRI KÖTELESSÉGEK 98
IV. RÉSZ 101
AZ ALKOTMÁNY ÉS A HATALOM SZERVEZETE 101
AZ ÁLLAMSZERVEZET ÉS AZ ÁLLAMHATALOM ALAPJÁT KÉPEZŐ ELVEK 103
A JOGÁLLAM ÉS A JOGREND 104
A JOGREND ÉS AZ EMBERI JOGOK 106
AZ ÁLLAMHATALOM MEGOSZTÁSÁNAK ELVE 108
AZ ÁLLAM MINT SZERVEZET 110
Az állam fogalma 110
Az államszervezet fogalma és elemei 111
Az állami szervek megalakításának reális, területi és személyzeti elvei 117
Az állami szervek alakítása az egyszemélyi vagy kollektív elv alapján 118
A hierarchia elve és a szubordináció elve az állami szervekben 120
A centralizálás és a decentralizálás (dekoncentrálás) elve 122
AZ ÁLLAM TERÜLETI SZERVEZETE 125
Egységes és összetett állam 125
Az egységes állam 125
Az összetett állam 126
A területi autonómia 129
Az autonóm tartományok mint a területi autonómia formái Szerbiában 131
Az autonóm tartományok a Szerb Köztársaság 2006. évi alkotmánya szerint 131
Helyi önkormányzat 133
V. RÉSZ 139
AZ ALKOTMÁNYOSSÁG FEJLŐDÉSE SZERBIÁBAN ÉS A SZERB KÖZTÁRSASÁG ALKOTMÁNYA 139
AZ ALKOTMÁNYOSSÁG FEJLŐDÉSE SZERBIÁBAN 141
Az alkotmányosság Szerbiában az I. világháborúig 141
Az alkotmányosság Jugoszláviában 142
A független Szerbia 143
A SZERB KÖZTÁRSASÁG ALKOTMÁNYA 144
MELLÉKLET 165
IRODALOM 181
TARTALOMJEGYZÉK 182